

**ROD, IMPÉRIUM A POLITIKA STREDNEJ
A VÝCHODNEJ EURÓPY**

Správa zo sympózia *Gender, Empire, and the Politics of Central and Eastern Europe*, 17. – 18. mája 2007, Central European University, Budapešť.

V dňoch 17. – 18. mája 2007 zorganizovala Katedra rodových štúdií Stredoeurópskej univerzity v Budapešti (Department of Gender Studies, Central European University) medzinárodné sympóziu, ktorého cieľom bolo preskúmať stav rozvoja rodových štúdií ako disciplíny etablovanej v krajinách strednej a východnej Európy.

Z umiestnenia rodových štúdií do konkrétneho geografického kontextu nevyplývala absencia zohľadnenia transnacionálnych prúdov vo feministickej teórii a v produkcii feministickeho vedenia, práve naopak. Prednesené príspevky a nasledujúce diskusie boli rozdelené do dvoch dní podľa ich zamerania na históriu, politickú a poznatkovú ekonomiku rodových štúdií v strednej a východnej Európe na jednej strane a na problematiku regionálnej analýzy a globalizácie, transnacionálnych sietí a interdisciplinariny na strane druhej. Z bohatého programu sympózia, na ktorom sa zúčastnili vedkyne z juhovýchodnej, strednej, východnej, západnej Európy, USA a Austrálie, približujem niektoré vystúpenia a diskusie.

V úvodných paneloch venujúcich sa histórii a politickým ekonomikám rodových štúdií v regióne vystúpili Almira Ousmanova (European Humanities University), Anna Tempkina (European University, St. Petersburg), Jasmina Husanović (University of Tuzla), Susan Zimmermann (Central European University), Eva Cherniavsky (University of Washington), Gabriele Griffin (University of York).

Susan Zimmermann po úvodnom konštatovaní, že rodové a ženské skúmania zažívajú po roku 1989 v krajinách strednej a východnej Európy svoj triumf, skúmala faktory ovplyvňujúce viac alebo menej úspešnú inštitucionalizáciu rodových štúdií v regióne. Určujúcim pre ňu bola najmä celková reštrukturalizácia vysokoškolského štúdia v období ekonomickej, politickej, sociálnej transformácie. Podľa Zimmermann je takéto skúmanie súčasťou sebareflexie vedkyne a o. i. môže napomôcť artikulovanie vlastnej akademickej a politickej agendy feministického výskumu, ako aj prieskum terénu, ktorý môžu feministický výskum a vzdelávanie využívať.

Gabrielle Griffin skúmala rozvoj rodových štúdií najmä na pozadí stratégií Európskej únie. Podľa Griffin sa aj rodové štúdiá podieľajú na fetišizácii globálneho, na stabilizovaní hraníc medzi tzv. Východom a Západom a na vymedzovaní *inakosti* na tomto fundamentálnom regionálnom dualizme. Celkom pritom obchádzajú problematiku vzájomnosti *iných* v rámci jedného regiónu. Griffin podrobila kritike aj realizáciu bolonského procesu a problémy vo financovaní základného výskumu v humanitných vedách, aj vo filozofii, zo zdrojov Európskej únie (úplná absencia v 6. rámcovom programe, problematika uznania je už obsiahnutá v 7. rámcovom programe EÚ).

V paneli venovanom poznatkovým ekonomikám rodových štúdií v regióne vystúpila so zaujímavým príspevkom zhodnocujúcim tradíciu materialistických feminizmov Erzsébet Barát (Central European University), ďalej referovali Maria Hildegard Nickel (Humboldt University) a Elissa Helms (Central European University). Barát otvorila diskusiu príspevkom o produkcii feministického vedenia diskurzívnou analýzou pojmu „feministka“ v maďarskej tlači v rokoch 1990 až 2001, spôsoby používania ktorého mali diskreditovať feminizmus a zabrániť vytváraniu solidarity medzi ženami. Dialo a deje sa tak napokon aj naďalej predovšetkým prostredníctvom diskurzov antikomunizmu, antiamerikanizmu a lesbizmu.

Panely druhého dňa sympózia sa venovali načrtávaniu nových konceptov a procesov analýzy vo feministickej teórii. Vystúpili na nich Ranji Khanna (Duke University), Jacqueline Heinen (University of Versailles-Saint Quentin), Sneja Gunew (University of British Columbia), Inderpal Grewal (University of California, Irvine), Sabine Hark (Technical University of Berlin), Jasmina Lukić (Central European University).

Sneja Gunew predstavila pojem kritického kozmopolitizmu ako možné premyslenie stretnutia globalizácie a nacionalizmov. Podľa autorky by tento pojem mohol predstavovať novú paradigmu chápania globálnych vzťahov potom, čo zlyhal „manažérsky“ prístup v interpretácii multikulturalizmu.

Inderpal Grewal exemplifikovala a rozviedla problematiku internacionalizmu a transnacionalizmu pomocou východísk Centra ženských štúdií na Unviersity of California, ktoré definuje ako transnacionálne feministické štúdiá. Kým internacionalizmus sa aj vo feministickej teórii a praxi ženských hnutí pohyboval v schémach národných štátov, adjektívum transnacionálne upriamuje pozornosť na „nerovnomerný a diferencovaný pohyb kultúry a kapitálu“. Pojem zohľadňuje prepojenia patriarchátu, kolonializmu, rasizmu a feminizmu – tie sa tak môžu stať predmetom kritiky alebo privlastnení aj akademických disciplín.

Sabine Hark pokračuje v zaujímavom projekte hodnotiacom feministický výskum a rodové štúdiá v kontexte zmien rozdelenia akademických disciplín a politiky. Autorka zaujímavej knihy (*Dissidente Partizipation*. Suhrkamp 2006), ktorá feminizmus v akademických inštitúciách opisuje pomocou pojmu „disidentná participácia“, zhrnula dôvody privlastnenia si interdisciplinárneho prístupu v ženských a rodových štúdiách.

Zaujímavé boli podvečerné otvorené diskusie, v ktorých mohli iniciátorky diskusie poukázať na vynárajúce sa nové problémy alebo slepé miesta, ktoré sa v príspevkoch k jednotlivým tematickým panelom tematizovali nedostatočne. Úloh provokatérok sa zhostili Neda Atanasoski (SUNY Stony Brook), Hana Havelková (Karlova univerzita), Clare Hemmings (London School of Economics), Éva Federmayer (Eötvös Loránd Tudományegyetem), Gail Kligman (University of California Los Angeles), Robyn Wiegman (Duke University).

Príležitosť na usporiadanie sympózia vyplynula aj z desaťročnej existencie rodových štúdií ako študijného odboru na Stredoeurópskej univerzite v Budapešti. Prednášajúce, diskutujúce, poslucháčky a poslucháči sa teda zišli na „oslave“, mala však pracovný a kritický charakter. Bola vítaným a potrebným pohľadom späť na to, čo sa stalo, a čo sa nestalo s rodovými a ženskými štúdiami na univerzitách a vo výskume v regióne strednej a východnej Európy.

Viacere príspevky zo sympózia aj prípravné materiály na sympóziu sú dostupné na webovej stránke <http://www.duke.edu/womstud/Budapest.html>. Vybrané príspevky budú publikované v časopise *Feminist Theory* (SAGE) v roku 2008.

Eubica Kobová

Mgr. Eubica Kobová, MA
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Centrum rodových štúdií FiF UK
Gondova 2
818 01 Bratislava 1
e-mail: lubakoba@gmail.com
kobova@fphil.uniba.sk